

Тема: Утілення прагнення до високої мети в образі чайки Джонатана

Мета: розвиток компетентностей

предметних і комунікативних: знання сюжету «Чайка Джонатан Лівінгстон»; уміння стисло переказувати художній твір, відповідати на запитання до тексту / медіатексту; уміння характеризувати вчинки персонажа, мотиви його поведінки, розкривати його мрії і прагнення; визначати особливості образу персонажа; виявляти художні деталі в тексті та встановлювати їхню роль у творі (змалювання персонажа, розкриття його внутрішнього стану, увиразнення авторської ідеї та ін.); висловлювати судження про своєрідність образу чайки Джонатана;

ключових: уміння співвідносити зміст і контекст твору; уміння працювати з елементами тексту, добирати доречні мовні засоби, виявляючи художньо-образне, асоціативне мислення, створювати власний текст / медіапродукт на основі прочитаного матеріалу; формування ціннісних орієнтацій (розуміння проблем самотності, пошуку власного «Я» та мети буття).

Обладнання: підручники, зошити, ПК, презентація.

Тип уроку: урок формування нових знань, умінь та навичок.

Зміст уроку

I. Актуалізація знань

Хвилинка творчості. Презентації придуманих заголовків до трьох частин твору.

Прийом «Криголам». Який я літальний апарат і чому так себе бачу? Або: який я птах?

Інтерактивна вправа. Цитатний план «Чайка Джонатан Лівінгстон»: <https://learningapps.org/display?v=pqj4cc1on20>

II. Мотивація навчальної діяльності

Повідомлення теми уроку. Визначення очікуваних результатів відповідно до орієнтирів навчальної програми.

Моделювання ситуації. Ви заходите до кімнати і помічаєте, що з підлоги стирчить цях. Усі врівень із дошкою, а один випирає. Це для вас проблема? Які варіанти проблеми ви запропонуєте? Забити врівень з іншими чи витягти? Ми щойно продемонстрували, як діє система проти того, що виходить за її межі.

– Чи багато в реальному житті людей, не таких, як всі? А ви знайомі з тими, хто вибивається з кола звичних уявлень про життя? Чи відторгало їх оточення? Який ваш досвід цього знайомства, думка про таких людей?

– Пригадуєте, чому Мауглі вигнали з вовчої зграї? Чи зустрічалися ще вам літературні історії, де героя проганяли, бо він чимось не сподобався, випадав із системи звичних понять про життя, де змальовані персонажі, які вибивалися з оточення? (Хлопчик-зірка, Конрад – дитина з бляшанки, Айвенго, Джордж Плейтен, Берман...).

– Як ви гадаєте, чому їх так багато у вашому читацькому досвіді?

Сьогодні нас чекає знайомство ще з одним диваком. Це чайка Джонатан Лівінгстон. Наша розмова про те, як важливо вміти вирватися із сірої юрби пересічних, схожих одна на одну як дві краплі води осіб і стати ОСОБИСТІСТЮ.

III. Сприйняття і засвоєння матеріалу

Коментар учителя. Книга Р. Баха подобається не всім, і це нормально. Багато граней життя, які стають очевидними після знайомства з твором, ми не завжди готові відразу сприйняти. Ми не завжди хочемо визнати, що всі ми (особливо дорослі) часто «граємо» за одними й тими ж правилами – за тими, які описані в «Чайці...». Джонатан, звісно, спробував «жити, як всі», але його допитливість і величезне бажання пізнати суть життя не дозволили йому це зробити. Це, безумовно, наклало відбиток на його стосунки з рідними. Те, чого він досяг пізніше, могло дати батькам привід для гордості за свого сина. Та досягнення стали лише приводом для їхніх хвилювань. Він сплатив за свої досягнення самотністю і вигнанням. Коли ж досяг досконалості у справі свого життя, юрба стала його обожествляти. Але Згряя негайно забажала його смерті, коли він оживив загиблого Флетчера.

Евристична бесіда за текстом твору.

- Знайдіть та зачитайте авторську характеристику Джонатана. Що підкреслює автор?
- У чому полягає ця досконалість, яку він шукає? Чого він навчається під час польотів?
- Які льотні терміни використовує автор для опису досягнень Джонатана? Яка мета використання професійної термінології в художній книзі?

Читання «в особах» та обговорення діалогу Джонатана з батьками (текст і запитання на с. 74 підручника). Навідні запитання:

- За що переживає мати? Чи розумні поради дає йому батько?
- Як вони взагалі сприйняли експерименти сина з польотам і посадкою? Чому соромилися Джонатана?

IV. Формування знань, умінь, навичок, компетенцій

Робота з художнім текстом.

Щоденник подвійних нотаток (за робочим аркушем).

Міжмистецькі зв'язки. Прослуховування та обговорення музичного фрагмента: David Garrett – AIR (Johann Sebastian Bach)

(https://drive.google.com/file/d/1wKgN83oJg9iFLtYC3qoeKfhOV-dZEsbI/view?usp=drive_link)

- Чи ця музика близька повісті Р. Баха своїм настроєм і мотивами?
- Як у музичному творі передано відчуття вільного простору і польоту душі?

Характеристика образу Джонатана Лівінгстона (в групах).

Клас ділиться на три групи, кожна отримує інформаційну картку, опрацьовує її, представляє свою позицію та її слабкі сторони через повідомлення і заперечення.

1. *Спроба етнокультурної характеристики.* В образі Джонатана Лівінгстона можна знайти алегоричне зображення представника «розбитого покоління» (англ. beat generation). Порівнюючи алегоричного героя і американських бітників, хіпі, знаходимо подібні риси:

- вважали себе вигнанцями суспільства, проповідниками нових ідей, нового ставлення до того, що вважати в житті правильним, етичним та розумним;
- працювали лише для себе та не шукали ні визнання, ні слави;
- вважали, що єдиний спосіб боротися за свою правоту – вийти з натовпу, залишитись на самоті, піти іншою дорогою;
- прагнули вирватись із повсякденності, буденного життя, головною метою якого було здобуття грошей, їжі, задоволення власних потреб;
- розірвали все, що пов'язувало їх із традиційним укладом життя їхніх батьків;
- бажали інших взаємовідносин між людьми, де не було б розрахунку, вигоди;
- пошуки власного Я, прагнення здобути безмежну свободу;
- нехтування соціальними умовностями.

Можливе заперечення. Джонатан Лівінгстон та його учні не вдавалися до агресивного протесту, антисоціальної поведінки, фантазій, у яких бітники та хіпі зайшли дуже далеко. Образом Джонатана Річард Бах хотів показати розумний вихід із проблеми протистояння суспільству і показати шлях самореалізації. Він стверджує, що для вирішення своїх проблем людина має передусім працювати сама над собою, а не вимагати чогось неможливого (наприклад, готових варіантів) від суспільства, частиною якого вона є.

2. *Образ Джонатана як уособлення ідей буддизму.* Деякі дослідники знаходять у книзі та її образах дотичність до ідей буддизму та дзен-буддизму. Вони вважають, що історія чайки Джонатана – літературна історія умовного буддійського святого, який звільнився від пут земних умовностей, а потім повернувся на Землю, щоб допомогти визволитись іншим стражденним. Тут є і сувора аскетичність (відмова від земних насолод, голодування), подвижництво (самопожертва), й ідея про те, що знання можна передати тільки тим, хто вже готовий прийняти їх. Із буддійської філософії запозичена ідея переродження, якого зазнає кожна жива істота. Вплив філософії буддизму також позначається на тому, що Джонатану притаманне відчуття простору як блаженства і він, як і Будда, шукає не влади, а істини. До Джонатана приходять внутрішнє надлюдське бачення й остаточний результат його експериментів – повне просвітлення, стан довершеності, вища радість. Як і Будда, Джонатан учить своїх послідовників досягати просвітлення, переходити з одного світу в інший, щоб, прокинувшись від колективного сну, вони побачили: не існує жодних обмежень між сансарою (світом земного існування) та нірваною (світом вічності, нічим не зумовленого існування), і що світ із самого початку єдиний.

Можливе заперечення. Буддисти стверджують, що страждання – неминучий супутник буття; визволення, якого вони прагнуть, досягається відмовою від усіх бажань. В образі Джонатана трагічність існування заперечується, навпаки, існування (тобто політ) стає для нього джерелом радості, насолоди. Крім того, Джонатан якраз є живим втіленням нестримного бажання літати, а буддизм висуває ідею позбавлення бажань. На думку Баха, ми самі створюємо собі всі проблеми та нещастя, бо не знаємо іншого способу існування. Усвідомивши світ як свою ілюзію, особистість отримує нові можливості і в результаті потрапляє до нового світу, який дає їй ще більше шансів самовдосконалення. У творі цей світ названий небесами, але небеса – не межа в досягненні досконалості.

3. *Біблійні мотиви в повісті.* Літературні критики знаходять у «Чайці Джонатан Лівінгстон» традиційні біблійні мотиви. Вони вважають, що євангельський сюжет проявився в мотивах обраності й вигнання, смерті й воскресіння, творення чудес, перебуванні

Джонатаном у раю для чайок (на Небесах). В образі Джонатана відображена християнська ідея любові до ближніх, навіть якщо вони відповідають злом на добро. Зло ж, за християнською традицією, розуміється як недолік чи нестача (применшення) добра. Джонатан спускається на землю і знаходить учнів для проповідкування свого вчення про Велику Чайку. Він не тільки навчає, а і здійснює чудеса (воскресіння Флетчера з мертвих), тому деякі чайки зі Зграї називають його «Сином Великої Чайки», а деякі вважають уособленням диявольських сил.

Можливе заперечення. Наставляючи свого учня, Чайка говорив: «Не давай їм розпускати про мене безглузді плітки. Або робити з мене бога, добре, Флетч? Я чайка. Ну, хіба що люблю літати». Слова Флетчера про те, що образ Великої Чайки – «це не що інше як ваша думка», церкви в Америці взагалі сприйняли як виклик християнству та богохульство.

Вирішення проблемного завдання. Як сприймати образ чайки Джонатана Лівінгстона в умовах багатоваріантності його тлумачень? Про що свідчить таке неоднозначне сприйняття образу? Хто ж він, справжній Джонатан: алегоричний образ просвітленого буддиста, уособлення християнських цінностей, пародія на лжепророка, відображення біт-покоління чи просто алегорія таланту, що прагне досконалості?

Цікавинка. Про значення та символіку імені. Ім'я Джонатан означає «дар Бога». Воно має давньоєврейське походження, зустрічається в Старому Завіті. У добу Середньовіччя ім'я стало популярним в Європі, де місцеві жителі змінювали його вимову на більш звичну. Тож Джонатан... це й Іван, і Джон, і Натан, і Ян... – найпоширеніші імена.

Головним у житті власник імені Джонатан вважає неодмінне досягнення успіху, прагне слави і матеріального благополуччя. Він рішуче йде шляхом, який веде до здійснення мрії, обраної мети, вправно обходячи звичайні для інших людей сумніви і кризи. Джонатан твердо вірить у свої сили, які дуже рідко підводять його.

Паралель імен. Давид Лівінгстон – знаменитий мандрівник, який відкрив водоспад «Вікторія», тобто – «Перемога». Джон (Джонатан) Лівінгстон – відомий американський пілот 30-х років ХХ століття, який став прообразом героя повісті Р. Баха, який виграв 79 перших місць, 49 других і 15 третіх на 139 авіаперегонах, налітавши понад 7,5 тисяч годин льотного часу, що тоді було абсолютним рекордом.

V. Закріплення матеріалу, узагальнення та корекція знань

Робота в роздаткових аркушах або зошитах (по групах, обговорення результатів).

1. Заповнення узагальнювальної таблиці «Шлях Джонатана до пізнання».
2. Заповнення порівняльної таблиці «Образи Джонатана та Зграї».

Творче компаративне завдання. З якими літературними персонажами можна зіставити образ чайки Джонатана Лівінгстона. Що в них є спільного, чим відрізняються?

Інтерактивна вправа – характеристика персонажа. «Чайка Джонатан Лівінгстон»: ТАК чи НІ: <https://learningapps.org/display?v=pa4db7don24>

VI. Підбиття підсумків

Бесіда за змістом уроку.

- Про що мріяв Джонатан, чого прагнув досягти? Що було важливим для нього?
- Чи розуміли його інші чайки зі Зграї?
- Чи розуміли його батьки? Що вони йому радили?
- Чому після розмови з батьками Джонатан намагається жити, як усі чайки?
- Як тренувався Джонатан? Чого він досяг?
- Як Зграя сприйняла його успіхи? Чи змирилася з тим, що Джонатан – інший?

– Як ви гадаєте, чому чайки не хотіли змінювати своє звичне буденне життя?
– Чому Джонатан потрапив до світу сяючих чайок? Чим було його життя на небесах?
– Чи сумував Джонатан за батьками, Зграєю, своїм попереднім життям? Чому?
– Чому він повернувся на землю? Що вважав своїм покликанням?
– Чи був Джонатан єдиною чайкою, що мріяла вдосконалити уміння літати?
– Ким були учні Джонатана? Чого вони досягли? Чому кількість учнів Джонатана, незважаючи на заборону старійшин, зростала?

– Як змінювалося ставлення Зграї до Джонатана?

– Чому Джонатан залишив своїх учнів? Яка символіка цього епізоду?

Рефлексія. Джонатан обрав свій шлях у житті, відмінний від шляху його батьків та решти чайок. Чи хотів би я бути таким, як Джонатан Лівінгстон? Чи приваблює вас його вибір? Обґрунтуйте, чим?

Візуалізація процесу засвоєння матеріалу: де я?

Із валізою – на початковому етапі розуміння.

У літаку на злітній смузі – розумію основне, готовий до злету.

У літаку, що злітає, – маю перші успіхи.

У небі – у вільному польоті, як чайка Джонатан.

Працюємо вдома

1. Знайдіть у повісті «Чайка Джонатан Лівінгстон» описи чи згадки про інших персонажів.

2. Творчий проєкт (за бажанням): дізнайтеся про фігури пілотування, які згадуються у творі, і розкажіть про них у класі або створіть про це медіапродукт.

